

Sissejuhatus

ACADEMIA 2005 programmi raames tutvustati meile Soome karjääriteenustesüsteemi nii tööhõives kui ka haridussüsteemis, nõustamist Savo Ametikoolis, Kuopio Tööhõiveametis, Savo Ametikooli Toivala Loodusressursside ja Keskkonnaüksust, ametikooli ja üldhariduskooli kaksikdiplomit (*dual diploma of upper secondary and vocational schools*) ja noorte töökodasid töökogemuse omandamiseks. Elukestva õppe põhimõtteid tutvustas oma õppepäeval Euroopa Komisjoni Elukestva Õppe Ekspertgrupi liige Raimo Vuorinen.

Programmi raames külastasime Soomes Kuopio linnas *Savo Vocational College*'it, kus meid võtsid vastu kooli õpilasnõustajad ja *Euroguidance Finland, The Centre for International Mobility* CIMO esindaja.

Programmis osales kokku 14 karjäärinõustajat Suurbritanniast, Iirimaa, Prantsusmaalt, Hispaaniast, Kreekast, Norrast ja Eestist.

Karjääriteenuste elluviimine toimub Soomes Haridusministeeriumi ja Tööturuameti liinis, kus teenuste ülesanded on erinevad, kuid püütakse leida toimivaid koostöövorme.

KARJÄÄRITEENUSED HARIDUSES

Karjäärinõustamine üldhariduskoolis

Karjäärinõustamine üldhariduskoolis toimub kogu õppeaja jooksul. Rahvuslik õppekava (2003) sätestab karjääriõppe ja karjäärinõustamise eesmärgid 1. – 2., 3. – 6. ja 7. – 9. klassile. Põhiline töö karjäärinõustamise osas toimub siiski viimasel perioodil.

Kõigil õpilastel on võimalik saada individuaal- ja grupinõustamist. Üldhariduskooli vanemal astmel on kahenädalane tööpraktika või tutvumine kutsekooliga.

Nõustajatel on peamine vastutus karjääriplaneerimise temaatika käsitlemise eest üldhariduskoolides. Enamik nendest on õpetajad, kes on läbinud täiendava 35 ainepunktise koolituse nõustamise valdkonnas. Ka kõik teised õpetajad annavad õpilastele nõu õppetöö korraldamise küsimustes.

Nõustajad jagavad oma aega individuaal-, rühma- ja klassinõustamise vahel. Koostöö toimub ka vanemate, teiste koolide õpetajate ja nõustajatega, teiste tugirühma liikmetega, firmadega, tööhõiveametiga, erinevate organisatsioonidega. Kuna õpilased valivad õppeaineid ka teistest koolidest, peavad nõustajad olema kursis teiste koolide poolt pakutud kursustega, omama kontakte teiste nõustajatega.

Karjääriplaneerimise raames käsitletakse:

- Õpioskusi
- Teadmisi iseenda kohta
- Järgnevaid õppimis- ja koolitusvõimalusi
- Elukutseid
- Tootmissektoreid
- Töömaailma tutvustust
- Erinevaid infoallikaid

- Karjäärinõustamise alternatiivvõimalusi ühiskonnas

Põhikooli lõpetajatel on võimalus õppida ühe täiendava aasta jooksul üldaineid, osaleda tööpraktilal ettevõtetes, täpsustada oma karjäärivalikuid läbi erinevate tegevuste.

Peale põhikooli lõpetamist valivad õpilased:

- 60% ulatuses üldhariduskooli
- 30% kutsekooli
- 3-4% täiendava õppeaasta
- 6% on väljalangejaid

Savo Ametikool

Savo Hariduskonsortsium loodi 01.08.2003. Savo Ametikool käivitati 01.01.2004. Liideti erinevad 9 linnas asuvad kutsekoolid, loodus- ja inimressursid, oskusteave. Kooli juhivad paljud munitsipaalorganisatsioonid, erinevad kogukonnad. Koolis õpib ligikaudu 8 000 õpilast, koolitust saab 70 erialal. 90% õpilastest on kohalikud, 10% teistest piirkondadest.

Savo Ametikool võimaldab:

- põhikooli baasil kutsekeskhariduse omandamist ja koolitust
- akadeemilist üldkeskharidust koostöös kohalike üldhariduskoolidega
- täiskasvanute koolitust
- õpipoisikoolitust
- kutseharidust sportlastele
- rahvusvahelist tööpraktikat

Tehnoloogia- ja transpordiosakond

- masinachitus ja metallitehnoloogia
- mootorsõidukid ja transport
- elektriseadmed ja arvutid
- ehitustehnoloogia
- soojus-, kütte- ja ventilatsioonitehnoloogia
- puidutehnoloogia
- ehitusviimistlus ja polsterdustööd
- paberi- ja keemiatööstuse tehnoloogia
- tekstiili ja rõivatehnoloogia
- tootlustustehnoloogia
- turvatehnoloogia

Turism, toitlustus ja kodumajandus

- turism, toitlustus ja kodumajandus

Tervishoid ja sotsiaalteenused

- iluteenindus

Kutsekoolitus sisaldab (3a., 120 ainepunkti AP)

- kutseõpe (90 AP, sisaldab 20 AP tööpraktikat)
- üldained (20 AP)
- vabalt valitavad õppeained (10 AP)

Nõustamine Savo Ametikoolis

Tänapäeval on õpilastel palju erinevaid valikuid, õpilased tahavad leida oma individuaalset teed. Õpilased ootavad, et kool neid toetaks, aitaks neil teid leida. See nõudlus kasvab. Kuopio maapiirkonnast on noored lahkunud, oskustööjõudu jääb väheseks.

- Nõustamise eesmärk on toetada õpilaste õppetööd, karjääriplaneerimist ja sisenemist tööturule
- Õppenõustajad on mingi valdkonna õpetajad, kes on spetsialiseerunud karjääriplaneerimisele ja nõustamisele ja kes on peamised vastutajad nõustamistegevuse eest
- Meetodid
 - grupinõustamine klassides
 - individuaalnõustamine
 - meekonna- ja võrgustikutöö

Nõustamise etapid

Nõustamine sisseastumisel ja õppeajal, õpingute lõpetamine, hilisem tagasiside.

Nõustamine sisseastumisel

- Andmed haridusliku tausta ja tulevikuplaanide kohta
- Intervjuud ja küsimustikud
- Õppetested – lugemine, kirjutamine, keeled, matemaatika
- Erivajaduste väljaselgitamine
- Individuaalse õppeplaani koostamine

Vastuvõetud õpilased intervjueeritakse grupijuhendaja poolt. Intervjuu käigus leitakse õpilased, kes vajavad toetust õppetöö või majandusküsimustes.

Nõustamine õppeajal

- Individuaalne nõustamine vastavalt õpilase õppeplaanile
 - valikained
 - õppimisprobleemid
 - õppepraktika
- Individuaalne plaan õppetöö praktiliseks korraldamiseks

Õpingute lõpetamine

- Karjäärinõustamine (CV ja portfoolio)
- Edasiste õpingute nõustamine
- Võrgustikutöö erivajadustega õpilastele
- Koostöö Tööhõiveametiga
- Erinevad projektid, mis toetavad tööturule minekut

Erivajadustega õpilaste õpe Savo Ametikoolis

Eesmärk: sotsiaalne kaasatus

- Ennetada kutseharidusest ja tööelust väljalangemist
- Toetada õpilasi, kellel on probleeme kutseharidusega kohanemisel
- Parandada motivatsiooni

- Vähendada väljalangemist
- Parandada toetusvõrgustikku (eriti hariduselu murdepunktides) – üldhariduskool, kutsekool, töökojad, perekond, sotsiaalhooldus ja tervishoid, Tööhõiveamet, tööelu

Sujuv üleminek

- Üldhariduskoolist kutsekooli
 - koostöö üldharidusliku põhikooli eripedagoogide ja õppenõustajatega
- Kutsekoolist tööellu
 - erinevad projektid, mis toetavad noorte tööhõivet
 - koostöö Tööhõiveametiga

Erivajadustega õppe põhjused

- Nõrk motivatsioon
- Nõrk kutseorientatsioon
- Väljalangemine
- Õpiraskused
- Vaimsed probleemid (depressioon)
- Sotsiaalsed probleemid
- Narkootikumid

Erivajadustega õpilastele pakutavad võimalused

- Rehabiiteeriv õpetus ja nõustamine kellel on:
 - õpiraskused
 - terviseprobleemid
 - sotsiaalsed probleemid
 - emotsionaalsed probleemid
 - raskused õpioskustega
 - motivatsiooni ja karjäärivaliku raskused
- Õppetöö väikses rühmas
 - väiksemad rühmad õpilastele (8-10), kellel on õpiraskused (kohandatud õppekava üldhariduskoolis)
 - individuaalne õppeplaan
- Integratsioon regulaarsetesse õppeprogrammidesse
 - individuaalne õppeplaan
 - toetavad meetmed eripedagoogi poolt

Õpilase tugigrupp

- Regulaarsed koosolekud
 - grupiõpetaja (tuutor)
 - eripedagoog
 - õppenõustaja
 - sotsiaaltöötaja
 - kooli meditsiiniõde + kooliarst

Eripedagoogid on

- Erinevate kutsealade õpetajad
- Üldainete õpetajad – emakeel, inglise, rootsi keel, matemaatika, füüsika, keemia, sotsiaalteadused

Individuaalse õppeplaani peamised põhjused

- Tähelepanu ja kontsentratsiooniraskused
- Raskused lugemisel, kirjutamisel, kõnehäired
- Käitumisraskused ja sotsiaalsed probleemid
- Tõsised õpiraskused
- Vaimne alaareng
- Kroonilised füüsilised tervisehäired
- Kroonilised psühholoogilised probleemid (depressioon, narkootikumid)
- Kuulmishäired

Väljakutsed karjäärinõustamisele ja erivajadustega õpilaste õppele

- Määratleda efektiivsemalt väljalangemise riskiga õpilasi
- Tagada jätkuv toetus õpilastele üldhariduskoolist tööellu suundumisel
- Tagada õpilase tugirühma multiprofessionaalne koostöö/meeskonnatöö
- Välja töötada õpilaste individuaalsed õppeplaanid andekatele erivajadustega õpilastele
- Välja arendada erinevad õppemeetodid vastavalt individuaalsele õppetiilile

***Dual Diploma* õpe kesk- ja ametikoolis**

Dual Diploma õpe annab õpilasele võimaluse õppida paralleelselt kahes koolis, kesk- ja ametikoolis. Tutvusime *Dual Diploma* õppega Siilinjärvi Keskkoolis (*Siilinjärvi Upper Secondary School*) ja Savo Ametikoolis (*Savo Vocational School*).

Savo Ametikoolis õpitavad erialad

- Äri ja juhtimine
- Elektriinsener
- Tervise- ja sotsiaalhooldus
- Tekstiil ja õmblemine
- Turism, toitlustamine, kodundus

Lõpueksamid keskkoolis

- Emakeel ja kirjandus
- Võõrkeel (90% inglise keel)
- Teine riigikeel (soome või rootsi)
- Matemaatika
- Humanitaar- ja reaalsained (näiteks: ajalugu, geograafia, keemia, suur valik võõrkeeli jne)

Iga õpilane valib vähemalt 4 lõpueksamit. Kõigile kohustuslik on emakeel ja kirjandus (sõltuvalt emakeelest), ülejäänud valib õpilane ise. Õpilane saab ise valida talle sobiva tunniplaani. Kui ameti- ja keskkoolis õpitavad ained kattuvad, siis ei pea õpilane tunde topelt külastama, vaid ainepunktid kantakse üle (pändlik süsteem). Õpilased, kellega kohtusime, on sellise võimaluse üle väga uhked, nad on kindlad, et see õpe avab neile tulevikus rohkem uksi tööturul. Pärast õpinguid ameti- ja keskkoolis saavad õpilased mõlema kooli lõputunnistused.

Dual Diploma õpilane

- Vajab palju abi õpetajatelt ja nõustajalt
- Tegeleb õppetööga ka õhtuti ja suvel
- Teeb palju iseseisvat tööd (ka kaugõppe vormis, näiteks Lapimaal)
- Võib vajada parandus- ja järeleaitamisõpet kui ilmnevad õpiraskused
- Võib vajada erivajadustega lapse õpetaja abi

Dual Diploma eelised

- Ametialased oskused
- Aktiivsus
- Iseseisev mõtlemine ja tegutsemine
- Probleemide lahendamise oskus
- Hea haridus õpingute jätkamiseks

Dual Diploma tulevik

- Töömaailm
- Rakenduslik kõrgkool
- Ülikool

KARJÄÄRITEENUSED TÖÖMINISTEERIUMI HALDUSALAS

Tööministeeriumi Tööpoliitika Strateegia

Visioon aastaks 2010

- Soome saab teadmisteühiseks heaoluühiskonnaks, kus on töövõimalused kõigile
- Tööturuteenused korraldatakse ümber viisil, mis vastavad uuenenud tööturuolukorrale ja muutunud töömaailmale

Strateegilised suunad ja soovitud tulemused

- Struktuurse tööpuuduse ja tööturult väljalangemise vähendamine
- Oskustööjõu kättesaadavuse kindlustamine
- Tööviljakuse ja kvaliteedinäitajate kasvu tõus
- Aktiivse tööhõivepoliitika ja immigratsioonipoliitika kujundamine
- Kasvav ettevõtlik ja iseendale tööandjaks olemine

Karjääriteenused

- Haridus- ja karjääriinformatsiooni alased teenused
- Karjääriõpe ja karjääriplaneerimine
- Tööturukoolitus
- Kutsealane rehabilitatsioon

Karjääriõpe ja karjääriplaneerimine

- On tasuta kättesaadav kõigile noortele ja täiskasvanutele
- Karjääriõpe aitavad kliente karjäärivalikute, kutsealase arengu ja tööhõive küsimustes
 - Karjääriteenused individuaalselt ja väikestes gruppides
 - Soomes on kokku 270 karjääriõpekeskust
 - 20 psühholoogi tööhõiveametites
 - 132 haridusnõustajat + 140 töötajat, kellele see on lisakohustus
- Kutsesuunitlus ⇒ kliendid koostavad realistlikke tegevusplaanide lähtudes oma eesmärkidest, huvidest ja oskustest
- Klientide tagasiside: 2004. a. 4 – 10 pallisel skaalal 7,9

Mida hõlmavad karjääriteenused ja karjääriplaneerimine?

- Arutelud
- Huvide, võimete, isiksuse testimine
- Kodutöö
- Töökohtade vahendus
- Info koolitusvõimaluste kohta kutsekoolides ja koolituskeskustes
- Meditsiiniline ja neuropsühholoogiline hindamine
- Õpiraskuste hindamine
- Koostöö kutsekoolide, sotsiaalteenindus-, tervishoiu- ja korrakaitseasutustega
- Üks klient külastab nõustajat keskmiselt 2,6 korda

Arvulisi andmeid karjääriteenuste kohta 2004. aastal

- Helistamisteenus 4 973
- Individaalnõustamine 31 808
 - vanemad kui 25-aastased 63,5%
 - vanemad kui 45-aastased 17,8%
 - töötud 47,5%
 - erivajadustega 19,0%
- Haridus/koolitusplaan 44,8%
- Tööturule 19,8%
- Pension, rehabilitatsioon, muu 35,4%

Haridus- ja karjääriinfoteenused

- Suur nõudlus
 - 376 000 pöördumist informatsiooni saamiseks aastal 2003
 - 2870 gruppi 46 900 osalejaga
 - haridusnõustajad koostöötavad kohalike haridus- ja koolitus-institutsioonidega
- Klientide tagasiside 2004
 - haridus- ja karjäärinõustamisteenust kasutanud kliendid, töötajad: 7,8
 - haridus- ja karjäärinõustamisteenust kasutanud kliendid, mittetöötajad: 8,3 (skaala 4 - 10)
- Täiendav info www.mol.fi/tiepa

Väljakutsed karjääriteenustele

Oskusi ja teadmisi rõhutatakse kõikides ühiskonna sektorites

- elukestev õppimine ja nõustamine kättesaadavaks kõigile elanikele
- kõigi elanike haridustaseme tõstmine
- informatsiooni juhtimine kaasaegsete IKT vahendite abil
- riskirühmade toetamine hariduse ja tööhõive osas
- julgustama elanikke tegema edukaid valikuid hariduse, karjääri ja elu suhtes

Kuopio Tööhõiveamet

Külastasime Kuopio Tööhõiveametit, kus neljakorruselises majas on 65 põhikohaga ja 20 osalise koormusega töötajal teenindada 120 000 elanikuga piirkond. Igas keskus on tavaliselt ka üks haridus- ja karjääriinfo töötaja. Küllastajate käsutuses on kohapeal kasutamiseks teatmeteosed, publikatsioonid, brošüürid ja videod erinevate ametite ja tootmisharude kohta. Osa materjale saab ka laenutada.

Kuopio Noorsooteenistus / Noorte Töökojad

Töökoja sihtgrupp

Noorte töökojad juhendavad ja koolitavad 17 – 25-aastaseid töötuid noori, kellel ei ole vajalikku üldharidust, kutseoskusi või töökogemust. Aastas osaleb erinevate töökodade tegevustes 200 noort, kellest ligikaudu 50-l lõpeb see hilisema töölesaamisega. Töökojas osalemise kestus 1 kuu - 1 aasta.

Töökoja peamised tegevussuunad

Praktiline töökogemus, üldharidusõpe, töövahendus, nõustamine ja juhendamine.

Töökoja eesmärgid

Praktilise töökogemuse omandamine, poolelijäänud haridustee jätkamine, konkurentsivõime suurendamine tööturul, rehabilitatsioonitegevus, tööõpingud, töö- ja sotsiaalsete oskuste kujundamine, eesmärkide seadmise oskused, sotsiaalteenused.

Töökoja liigid

Teater, muusika, meedia, toitlustus, kunst ja käsitöö, autohooldus, metallitöö, remonditööd.

Töökoja näide

Meediakojas tutvustatakse IKT ja TV tehnikat ja erinevaid valdkondi. Tutvutakse erinevate arvutiprogrammidega, tehakse praktilisi tellimustöid, graafilist kujundamist, tutvustusvideoid, trükitöid, www - kodulehti. Noorte käsutuses on 6 arvutit, digikaamera, skanner, digitaaltehnikaga trükikoda.

Tööpraktika üldine **eesmärk** on tutvustada noort tööeluga, toetada ja juhendada teda kutsevaliku küsimustes ja luua alus töösuhte sõlmimisele. Programmi raames analüüsitakse noore praktikapaigaga seotud soove, tugevaid külgi, varasemat töökogemust ja läbitud kursusi. Koja juhataja kirjutab vastava tunnistuse, mida saab kasutada hilisemas koolituses osalemise põhjendamiseks.

Töökojas osaleja peab olema arvel töötajana tööhõiveametis, mida fikseerib kirjalik leping ja noorele makstakse ka toimetulekutoetust 22 EUR päevas, kuid ta ei saa praktika jooksul tehtud töö eest tasu. Ta peab koostama tegevusplaani ja selle ka ellu viima.

Noortel on võimalus parandada põhikooli hindteid, õppida lisaaineid. Õpilane õpib iseseisvalt ja vastutab ise tulemuste eest. Iga õpilane teeb personaalse õppekava, kus on õpitavad õppeained ja ajakava. Antakse vastav tunnistus. Nõustajad ja koolitajad toetavad sotsiaalsete oskuste kujunemist ja elu juhtimise oskusi.

Koostööpartnerid

Erinevad noortega tegelevad organisatsioonid:

- Tööhõiveamet
- Noorsooteenistus
- Sotsiaalteenistus (rahaküsimused)
- Haridusosakond
- Nõustamistöökoda
- Õpipoisikoolituse projektid
- EU Sotsiaalfondi rahastatud projektid
- Koolid

Töökoja töötajate isikkoosseis

Töökojas koosseisus on juhataja, individuaalne juhendaja ja koja töötaja, lisaks 2 koolitajat ja 3 töötajat linnast. Töötajad on läbinud 5 kuulise individuaal- ja töökoolituse.

Kasulikke linke

Centre for International Mobility CIMO

www.cimo.fi

Finnish Ministry of Education

www.minedu.fi/minedu/index.html

Ministry of Labour

www.mol.fi

Multicultural guidance and counselling

<http://rainbow.cimo.fi>